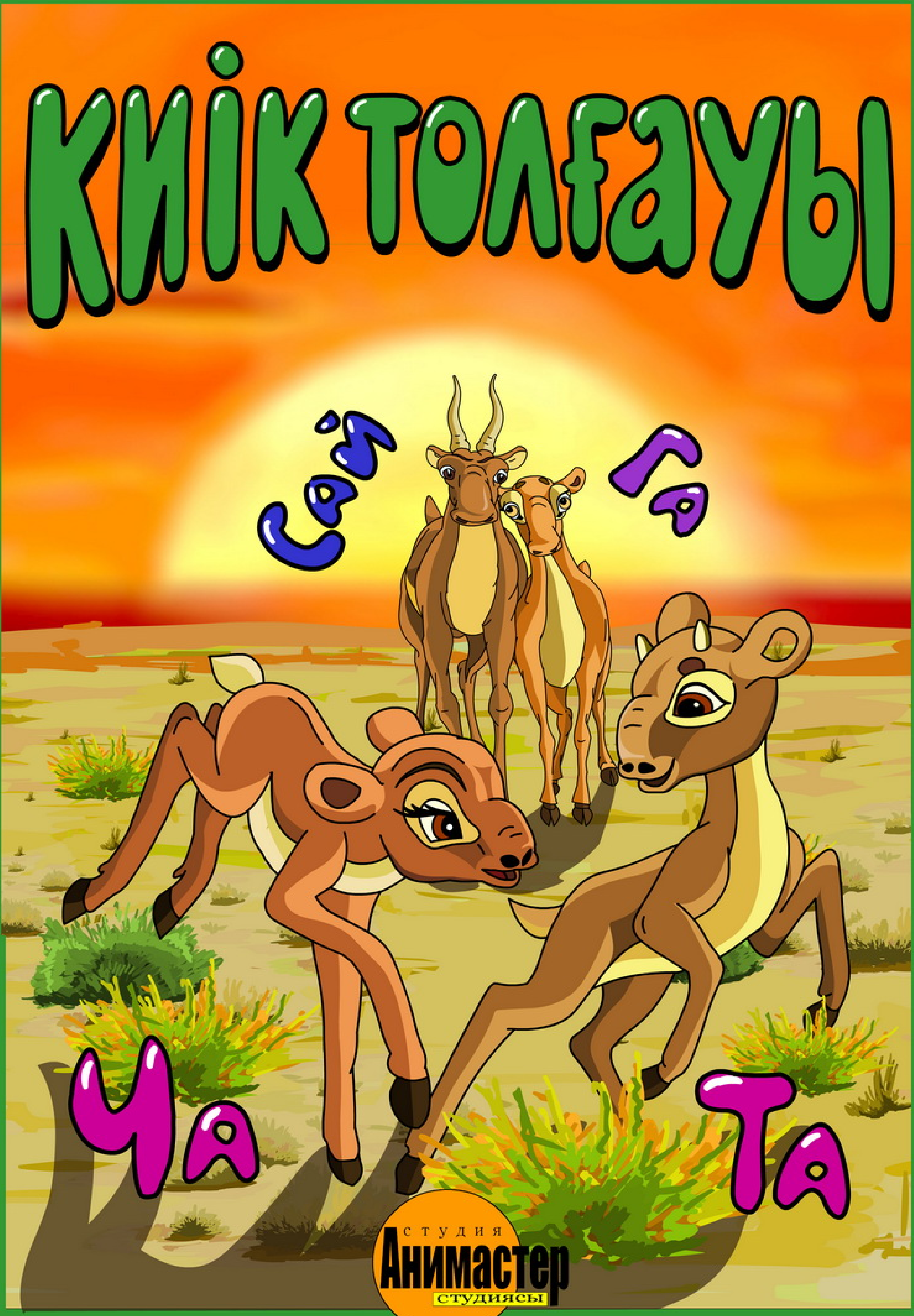
КИІК ТОЛҒАУЫ
Сай
Га
Ча
Та
студия
Анимастер
студиясы

УДК 087.5
ББК 74.102
М 25

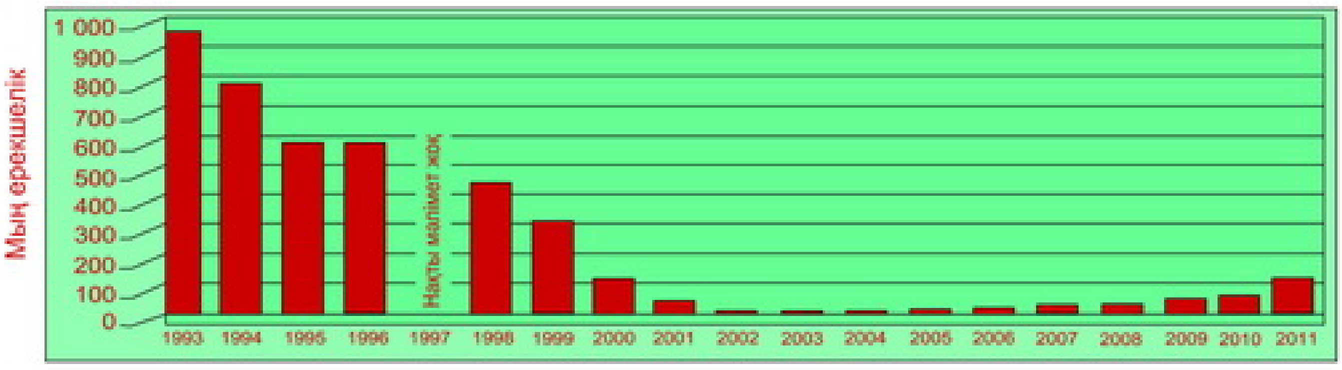

Ықылым замандарда киік мамонттармен бірге қазіргі Сібір даласында жөңкіп жүрген деседі. Мұз дәуірінің әсерінен мамонттар солтүстікке қарай ығыса түседі де, киіктер Еуразияның бетпақдаласын, оңтүстіктегі жартылай шөлейт жерлерді мекендеп қала береді. Бұл ғажайып антилопалар қатал қыс, ыстық жаз сияқты ауа райының күрт өзгерісіне жылдам бейімделетін қасиетімен ерекшеленеді. Оның үлкен тұмсығы қыста суық ауаны жылытатын, ал жазда шаң-тозаңды сүзіп алатын сүзгіштің қызметін атқарады.

Жануар ең нәрлі деген азықты іздеп, үнемі қозғалыста жүреді. Жазда киіктер өсімдік әлеміне бай солтүстікке ауса, қыста азық табуға қолайлы оңтүстікте тұрақтайды. Киік ешуақытта бір орында тұрақтап қалмайды, сондықтан да олар мекен еткен жерлерде жер азбайды.

Егер Кеңес үкіметі тұсында аталған жануарларды аулауға қатаң тыйым салынған болса, одақ ыдырағаннан соң бұл кеңістік бақылаусыз қалып, браконерлік белең алып киіктің басы 1993 жылы миллион, ал, 2002/2003 жылдары 30 000-ға дейін азайды.

Браконерліктің қанат жаюына көрші қытай нарығында киіктің мүйізіне қойылған жоғарғы баға себеп болып отыр. Дегенмен соңғы жылдары осы браконерлікке қарсы жүргізілген көлемді күрестің арқасында Орал және Бетпақдала аумағында оның өсімі баяу болса да қалпына келіп тұрақтана бастады. Ал, шекара басып өтетін Үстірттегі жағдай сол күрделі қалпында тұр. Киік - Орта Азиядағы мыңдаған жылдар бойы қалыптасқан көшу бағытынан айнымаған, жазық даланың сәнін келтіріп жөңкіп жүретін жүйрік жануарлар тобының соңғы тұяғы. Қазақ халқында бұл киелі жануардың сұлулығын, қасиетін дәріптеген көптеген әуезді әндер, аңыз-әңгімелер бар. Сондықтан да «Киіксіз дала, қалыңдықсыз өткен тоймен тең» деп батыл айтуға болады. Жерін жаны санайтын халық киік болмаса Бетпақтың тамырына жегі құрт түсіп , байтақ далада тағы бір экологиялық зардап туады деп алаңдайды. Сондықтан да КИІК өмір сүру керек!

Комикс

SAIGA CONSERVANION ALLIANCE   FAUNA & FLORA INTERNATIONAL   DARWIN INITIATIVE   DISNEY WORLDWIDE CONSERVATION FUND   АСБК

қаржылай және техникалық қолдауымен жасалды

КОМИКСТІ ЖАСАҒАНДАР:

Идея авторы- Мартин Ленк (NABU)
Сценарийін жазған- Татьяна Жәрімбетова
Қоюшы-суретші- Любовь Пойманова
Қоюшы режиссер- Мақсұт Жәрімбетов
Редакторлар- Ян Диркс, Тиль Дитрих (NABU)

Студия Анимастер студиясы

Шымкент қ., 2012 ж.

NABU
Германияның Табиғат қорғау одағы

Мартин Ленк
М25 Киік толғауы: Комикс - Шымкент: ЖК Жаримбетов М., 2012. - 20 б,
ISBN 978-601-80260-0-3

УДК 087.5
ББК 74.102

ISBN 978-601-80260-0-3
© "Анимастер" студиясы, 2012

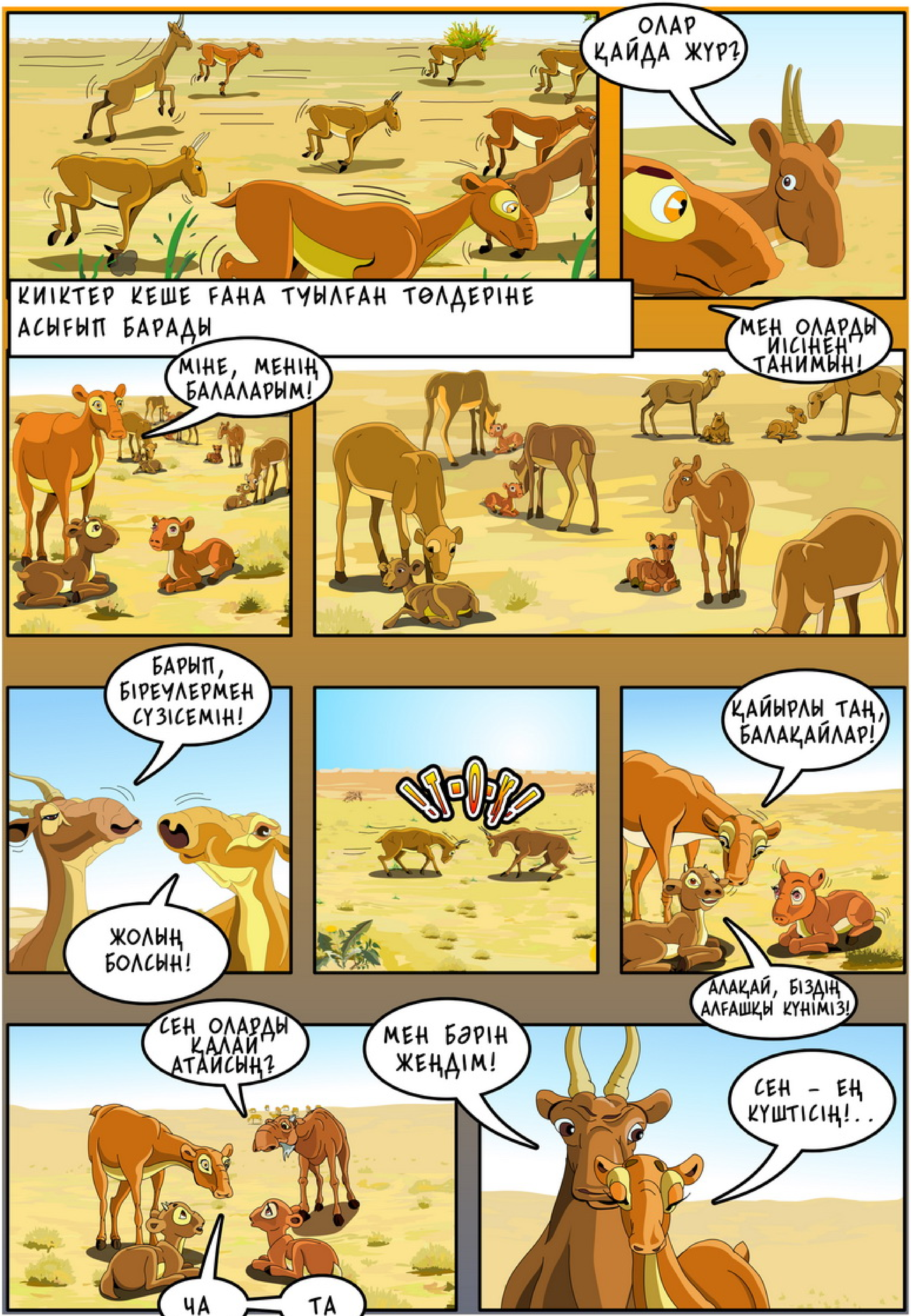
ОЛАР ҚАЙДА ЖҮР?
КИІКТЕР КЕШЕ ҒАНА ТУЫЛҒАН ТӨЛДЕРІНЕ АСЫҒЫП БАРАДЫ
МЕН ОЛАРДЫ ИІСІНЕН ТАНИМЫН!
МІНЕ, МЕНІҢ БАЛАЛАРЫМ!
БАРЫП, БІРЕУЛЕРМЕН СҮЗІСЕМІН!
ЖОЛЫҢ БОЛСЫН!
ТОҚ!
ҚАЙЫРЛЫ ТАҢ, БАЛАҚАЙЛАР!
АЛАҚАЙ, БІЗДІҢ АЛҒАШҚЫ КҮНІМІЗ!
СЕН ОЛАРДЫ ҚАЛАЙ АТАЙСЫҢ?
ЧА
ТА
МЕН БӘРІН ЖЕҢДІМ!
СЕН – ЕҢ КҮШТІСІҢ!..

ІЗДЕР МҰНДА ДА ЖОҚ
ШАЛДАН СҰРАУ КЕРЕК
??
ЖЕТЕСІЗ ЖИЕНІМ...
ОНЫ КӨРМЕГЕНІМЕ КӨП БОЛДЫ
ТР-Щ-Щ!
Э-ЭЙ!
АССАЛАУ МАЛЕЙКУМ!
ҮЙГЕ КІР, ҚОНАҚ БОЛ!
ЖАЙ ЖҮРСІҢ БЕ?
КИІКТЕРДІ ЗЕРТТЕП ЖҮРМІН!
МҰНДА КИІКТЕР БАР МА?
ҒАЛЫМДАРДЫ СЫЙЛАЙМЫЗ!
КИІКСІЗ ДАЛА ҚАЛЫҢДЫҚСЫЗ ТОЙҒА ТЕҢ
ІЗДЕГЕНІМЕ БІР АПТА БОЛДЫ, БІРАҚ КЕЗДЕСТІРМЕДІМ

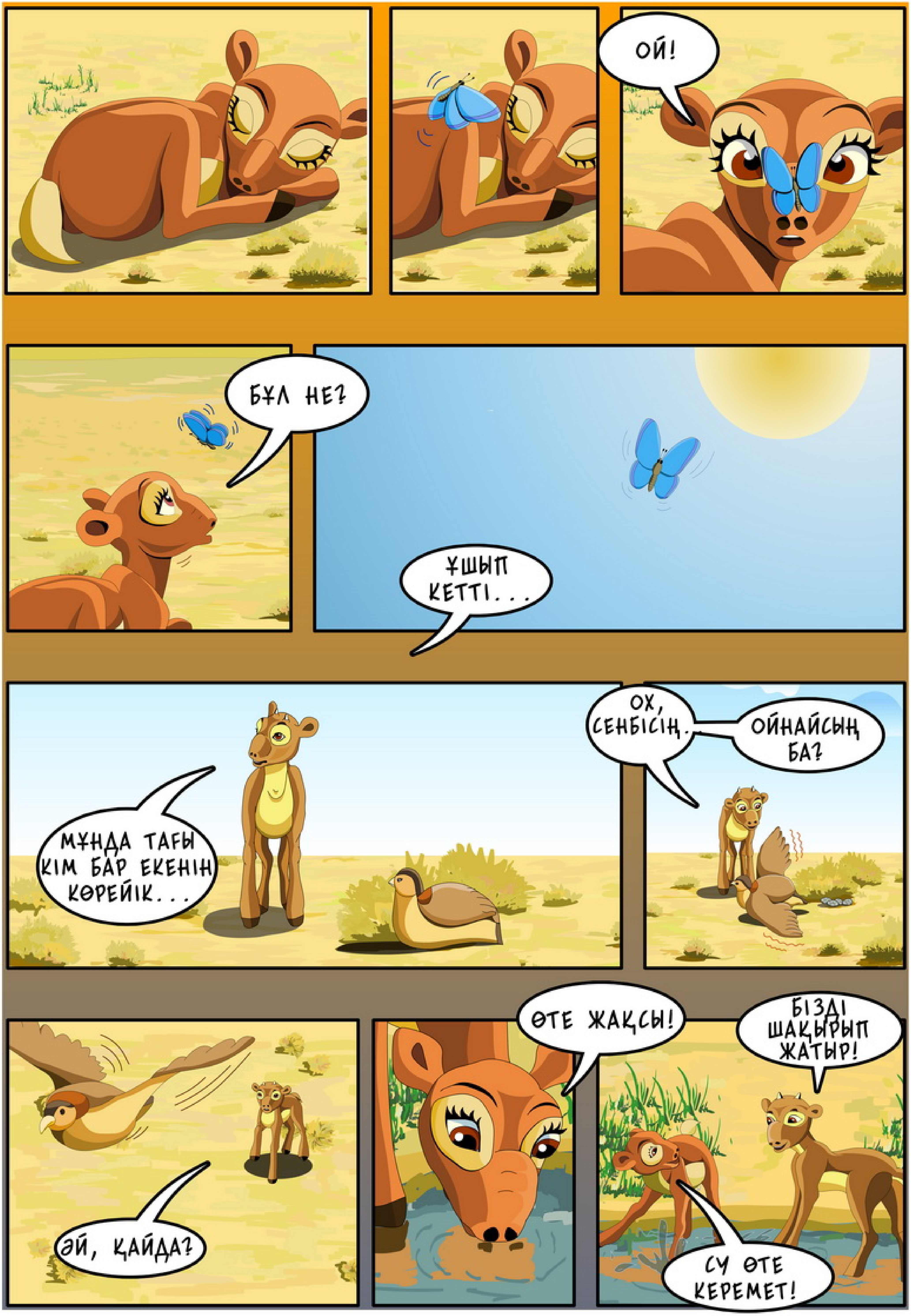
ОЙ!
БҰЛ НЕ?
ҰШЫП КЕТТІ...
МҰНДА ТАҒЫ КІМ БАР ЕКЕНІН КӨРЕЙІК...
ОХ, СЕНБІСІҢ.
ОЙНАЙСЫҢ БА?
ӘЙ, ҚАЙДА?
ӨТЕ ЖАҚСЫ!
БІЗДІ ШАҚЫРЫП ЖАТЫР!
СУ ӨТЕ КЕРЕМЕТ!

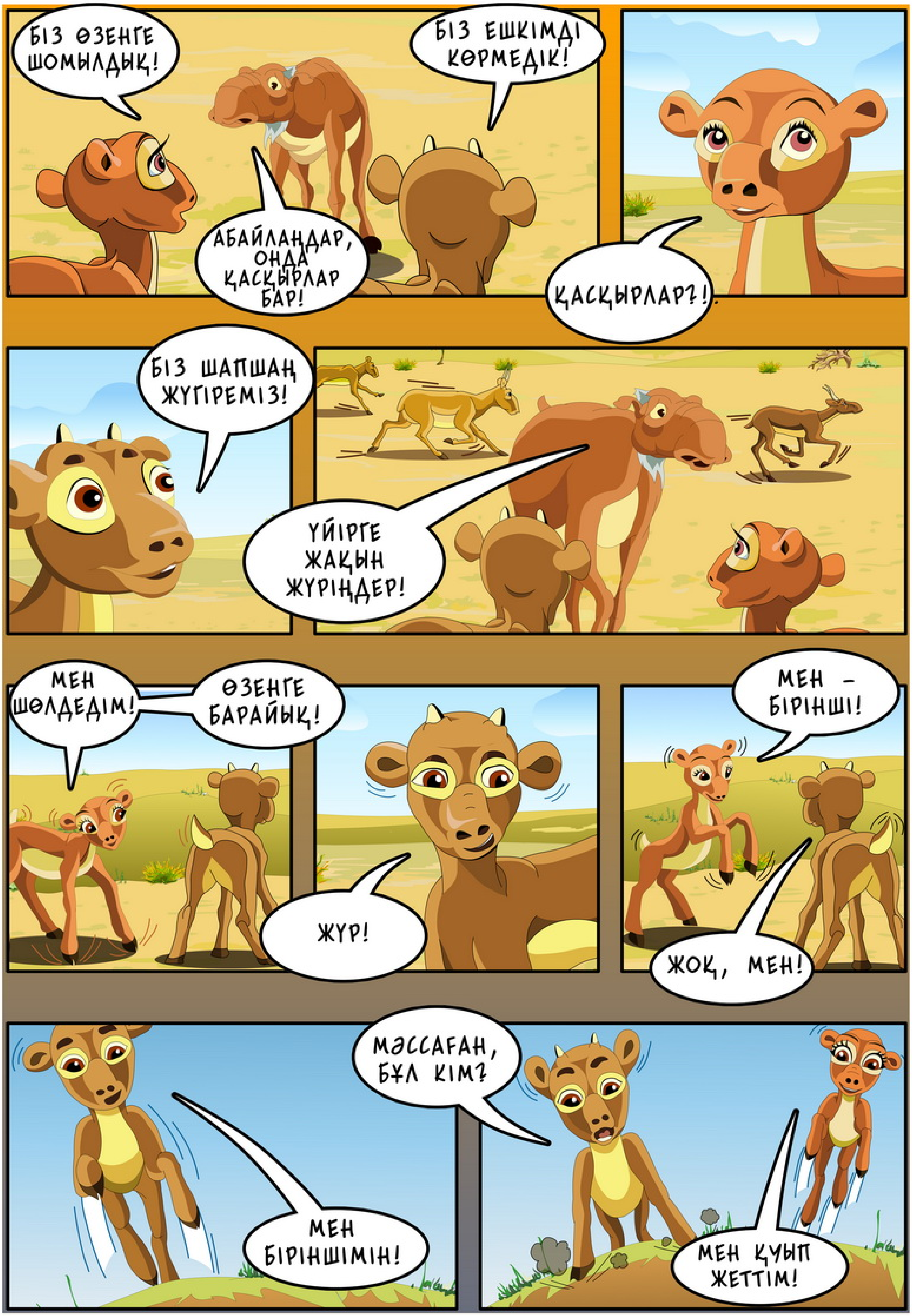
БІЗ ӨЗЕНГЕ ШОМЫЛДЫҚ!
БІЗ ЕШКІМДІ КӨРМЕДІК!
АБАЙЛАҢДАР, ОНДА ҚАСҚЫРЛАР БАР!
ҚАСҚЫРЛАР?!
БІЗ ШАПШАҢ ЖҮГІРЕМІЗ!
ҮЙІРГЕ ЖАҚЫН ЖҮРІҢДЕР!
МЕН ШӨЛДЕДІМ!
ӨЗЕНГЕ БАРАЙЫҚ!
ЖҮР!
МЕН – БІРІНШІ!
ЖОҚ, МЕН!
МӘССАҒАН, БҰЛ КІМ?
МЕН БІРІНШІМІН!
МЕН ҚУЫП ЖЕТТІМ!

БҰЛ ҚАСҚЫРЛАР МА?
ИЯ! ОЛАР ТУРАЛЫ ЧИХА АЙТҚАН!
ХМ-М..
МЕН КИІКТІҢ ІЗІН ТАПТЫМ!
...ОНДА БАЛАЛАРЫ ДА БАР!
ТА, ҚАЛЫП ҚОЙМА!
МЕН ҚОРҚАМЫН!
БІЗДІ ТАҒЫ ДА АЛДАСАҢ КӨРЕСІҢ!
МЕН ОЛАРДЫ ӨЗІМ КӨРДІМ!
БӘРІНЕ ЕСКЕРТУ КЕРЕК!
АҢҒА ШЫҒАМЫЗ!
!Тезірек!
ЖЕЛ БІЗГЕ ҚАРСЫ СОҒЫП ТҰР!
АҚЫРЫН БІЛДІРМЕЙ БАРАЙЫҚ!..
ТЕЗІРЕК, ЧА!

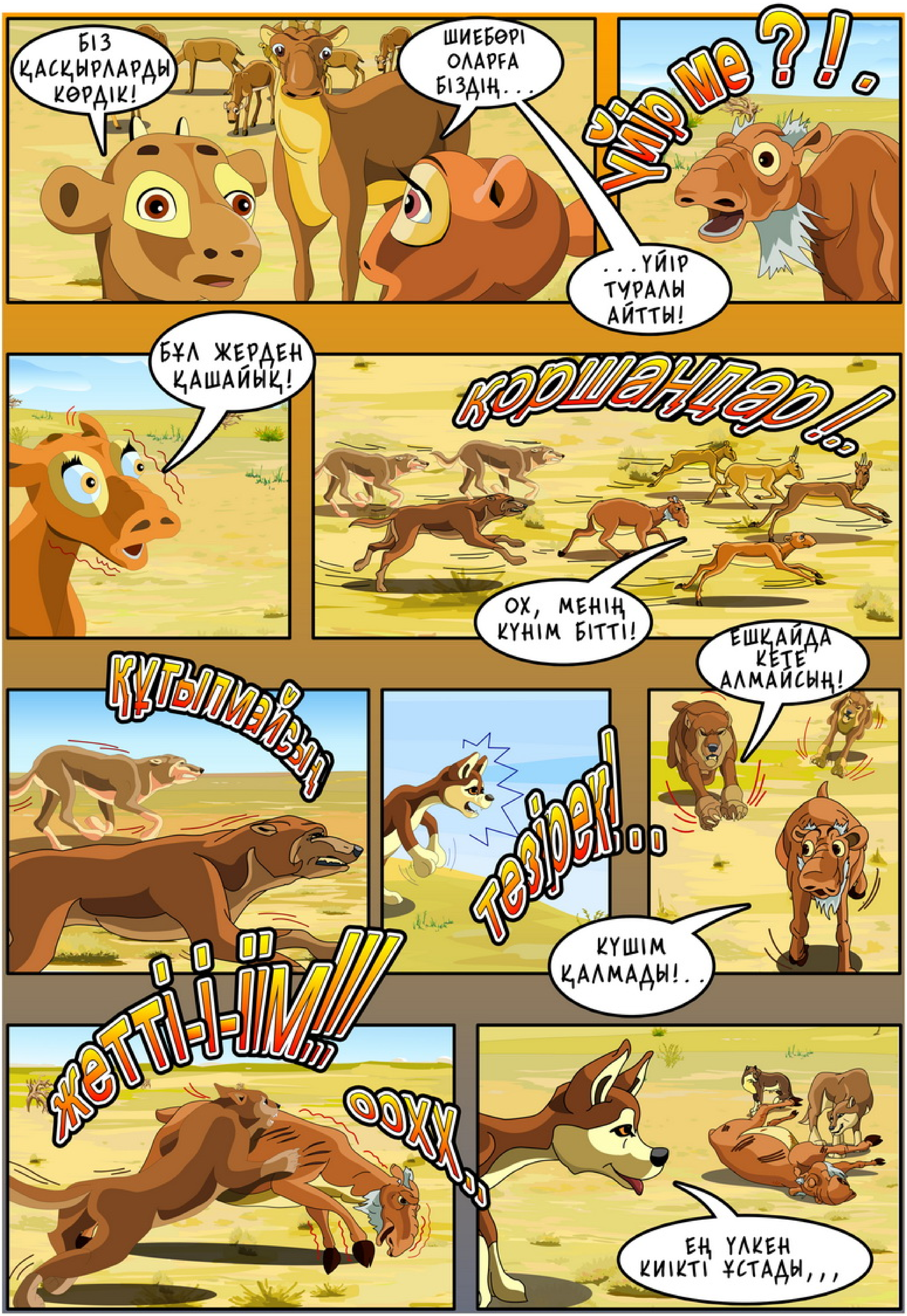
БІЗ ҚАСҚЫРЛАРДЫ КӨРДІК!
ШИЕБӨРІ ОЛАРҒА БІЗДІҢ...
...ҮЙІР ТУРАЛЫ АЙТТЫ!
Үйір ме?!.
БҰЛ ЖЕРДЕН ҚАШАЙЫҚ!
қоршаңдар!..
ОХ, МЕНІҢ КҮНІМ БІТТІ!
Құтылмайсың
тезірек!..
ЕШҚАЙДА КЕТЕ АЛМАЙСЫҢ!
КҮШІМ ҚАЛМАДЫ!..
жетті-і-ім!!
оохх...
ЕҢ ҮЛКЕН КИІКТІ ҰСТАДЫ,,,

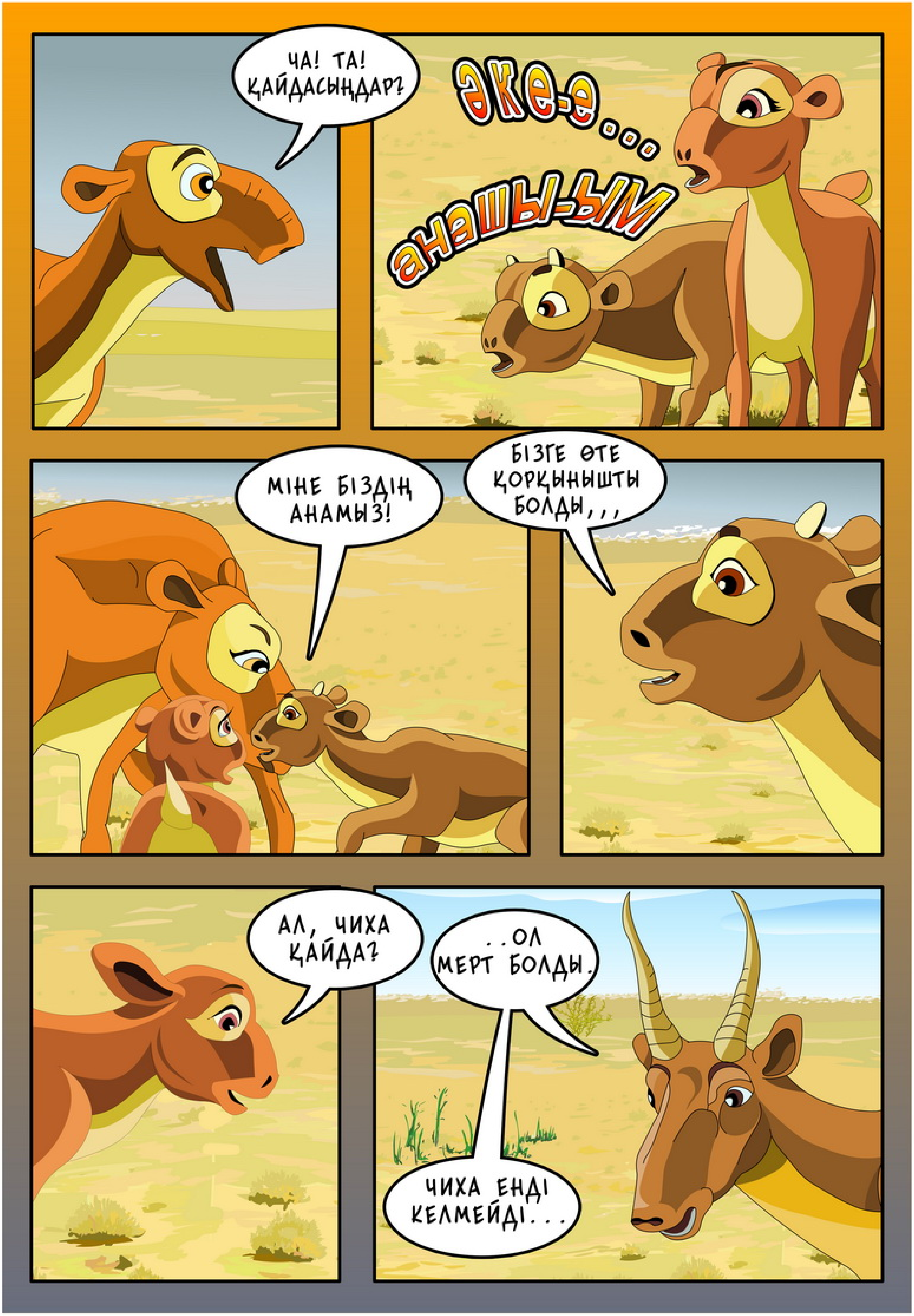
ЧА! ТА! ҚАЙДАСЫҢДАР?
ӘКЕ-Е...
АНАШЫ-ЫМ
МІНЕ БІЗДІҢ АНАМЫЗ!
БІЗГЕ ӨТЕ ҚОРҚЫНЫШТЫ БОЛДЫ,,,
АЛ, ЧИХА ҚАЙДА?
..ОЛ МЕРТ БОЛДЫ.
ЧИХА ЕНДІ КЕЛМЕЙДІ...

ТҮСІНІКСІЗ ЗАТ...
ОЛ – СИГАРА..
ДАЛАДА БӨТЕН БІРЕУЛЕР ЖҮР!
ОЛАР – МЕНІҢ ДОСТАРЫМ...
МҰНДА БІР ШИКІЛІК БАР..
ҚАРАШЫ, ҚАРҒАЛАР АЙЛАНЫП ҰШЫП ЖҮР!
МҰНДА ҚАСҚЫР ШАУЫПТЫ..
КИІКТЕРГЕ МЕ?!
ка-аар-рр
кар
қар
ИЯ, КИІКТЕРДІҢ ІЗДЕРІ..
АҚЫРЫ ЖОЛЫМ БОЛДЫ!
СЕНІҢДЕ СЫБАҒАҢ БАР!
НЕМЕНЕ-Е?!

МЕН КИІКТІҢ ІЗІН ТАПТЫМ! ЕСТИМІСІҢ!
ЖОСПАР БОЙЫНША ҚИМЫЛДА!.
МАҒАН АУЫЛ АҚСАҚАЛЫ КӨМЕКТЕСТІ! БӨЛІСУ КЕРЕК!
ТАҒЫ НЕ? КӨЗІН ҚҰРТ ОНЫҢ!
ҚОБАЛЖЫМА! МҮЙІЗДЕР КӨП БОЛАДЫ!
НЕ ОЙЛАҒАНЫҢ БАР ??
ТЫНЫШТАЛ, АТА!..
БІЗ КИІКТІҢ МҮЙІЗІНЕН КӨП ПАЙДА ТАБАМЫЗ!
СЕН БҮКІЛ ҮЙІРДІ ЖОЙМАҚСЫҢ БА ??
МЕН САҒАН ЖОЛ БЕРМЕЙМІН!
ЖӨНІҢДІ ТАП, ШАЛ!..

О-О-ХХ!!
МҰНДА АҚШАНЫҢ ИІСІ ШЫҒЫП ТҰР...
...МЕНІ ЕШ НӘРСЕ ТОҚТАТПАЙДЫ!
СЕН ЕШҚАНДАЙ ҒАЛЫМ ЕМЕС ЕКЕНСІҢ ҒОЙ!
МЕН ЖАҚЫНДА ТҮРМЕДЕН ШЫҚТЫМ...
...ЕНДІ АҚША КЕРЕК!
ҚОШ БОЛ, ШАЛ! СЕН МЕНІ КӨРГЕН ЖОҚСЫҢ!
АҚЫМАҚ ШАЛ!
ШУ, АРҒЫМАҒЫМ! ҮЙГЕ!
ШАП, ШАП...
ТЕЗІРЕК! ТЕЗІРЕК!
ОНЫҢ ҒАЛЫМ ДЕГЕНІНЕ ҚАЛАЙ ҒАНА СЕНІП ҚАЛДЫМ ЕКЕН!

ОХ, МЫНАНЫ-АЙ...
ҚАНДАЙ ҚЫЗЫҚ...
С-С-С-С,
С-СЦ!!
ОЙ!!
ШАРТЫМ БАР...
ОЛЖАНЫ ТЕҢ БӨЛЕМІЗ!
ХМ-М..
НЕМЕНЕ ?
ТЕЗ АУЫЛҒА БАР!
ДАЛАДА БРАКОНЬЕРЛЕР ЖҮР!
ПОЛИЦИЯ!

МҮЙІЗДЕРДЕН ДӘРІ ЖАСАЙДЫ...
БІЛГІРДІ ОҚЫТПА!
...ҚЫМБАТ...
КӨЛІККЕ ОТЫР!
КЕТТІК!..
ӘЙТЕУІР ЖҰМЫСҚА КІРІСТІК!
ДР-РР-РР
БҰЛ НЕ ДАУЫС?!
ТЕМІР ҚҰРСАНҒАН ЖАУЫЗДАР!!!
БАЛАЛАР, МАҒАН КЕЛІҢДЕР!!

БАЛАЛАР, БҰТАҒА ЖАСЫРЫНЫҢДАР!
СЕНДЕРДІ БАЙҚАМАЙДЫ!

а-а-аа
вз-зз-з
БУУХХ
СӘКЕ, ШАЛ ҚОРЫҚШЫНЫ ШАҚЫРУЫ МҮМКІН!
ЖІГІТТЕР, ДОҒАРЫҢДАР!

ЖҮКТІ САЛЫҢДАР!
АЛ, АҚШАМЫЗ ШЕ?..
МҮЙІЗІ – МЕНІКІ,..
АЛ ЕТ – СЕНДЕРДІКІ!
Ша! Та!
МЕН ЕНДІ БАЛАЛАРЫМДЫ КӨРМЕЙМІН...
АНАШЫМ, МЕН БАУЫРЫМДЫ ЖОҒАЛТЫП АЛДЫМ...
ТА!
МЕНІҢ ҚЫЗЫМ ТІРІ!
МАҒАН ӨТЕ ҚОРҚЫНЫШТЫ,,,

ҚАР
ҚАР
РАСЫНА, ШЫН АЙТҚАНДА:
"АДАМ ХАЙУАННАН ЖАМАН БОЛАДЫ"!
ҚАРАШЫ, АНДА БІРЕУ БАР!
АЯҒЫН ЖАРАЛАҒАН СИЯҚТЫ,,
КІШКЕНТАЙЫМ!
ОНЫ ҮЙІМЕ АПАРАЙЫН!
СЕНІҢ НЕМЕРЕҢ БРАКОНЬЕРЛЕРДІ ҰСТАУҒА КӨМЕКТЕСТІ!
ӘЙТЕУІР ТІРІ ҚАЛДЫ!
ҚҰРАЛАЙ..
КІШКЕНТАЙЫМ..

ОНЫ ҚОЙ ЕМІЗСІН!
бә-бә-ә
ҰСТА!
ОЙ!.. ДОМАЛАП КЕТТІ!.
ҚАРА, ҚҰРАЛАЙ!
СЕНІҢ АЯҒЫҢ ЕНДІ АУЫРМАЙ МА?
ЖИНАЛЫҢДАР!.
ҚОНАҒЫМЫЗДЫ ШЫҒАРЫП САЛАЙЫҚ!
МҮМКІН, ОЛ БІЗБЕН ҚАЛАР?
КІМДЕ-КІМ БІР ӨМІРДІ ҚҰТҚАРСА,
БҮКІЛ ӘЛЕМДІ ҚҰТҚАРАДЫ!
КИІККЕ ДАЛА КЕРЕК!

Ұсынылып отырған комикс шымкенттік “Анимастер” (Қазақстан) студиясы 2006 жылы Германияның Табиғат қорғау одағының (NABU) бастамасымен, "Shell” компаниясы және ҚР ауыл шаруашылығы министрлігі орман және аңшылық шаруашылығы Комитетінің атсалысуымен шығарған “Киік толғауы” мультфильмінің желісі негізінде жасалды.

Комикс киіктерді сақтау Альянсы бағдарламасы аясында алынған кіші грант қолдауы және Германия табиғатты қорғау одағының (NABU) http//www.nabu.de қатысуымен жасалды.

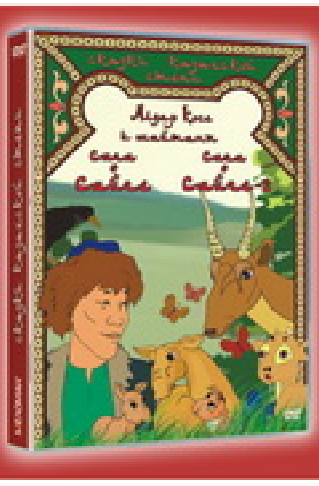

“Киік толғауы” және “Киік толғауы-2” DVD-і Меломан дүкендер жүйесінде.

DVD "SOS-saiga"бағдарламасы аясында және "Seimar Social Fund" жеке қайырымдылық қоры, “Меломан” және Германия Табиғат қорғау одағының (NABU) қолдауымен жарыққа шықты.

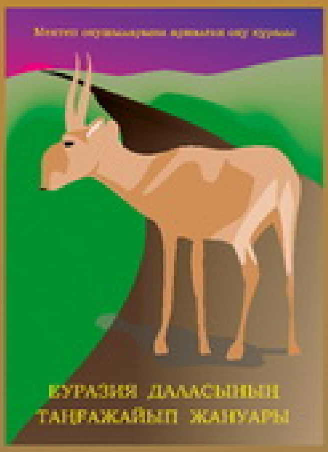

Киік туралы көбірек білгіңіз келсе "Еуразия даласының таңғажайып жануары" (Я. Диркс, М. Г. Жиркова редакциялауымен 4-ші б. - Алматы қаласы, 2011 . - 36 б.), оқулығын оқыңыз. Бұл кітапты кітап дүкендерінен, болмаса төмендегі сілтемелер бойынша таба аласыз:
http://www.nabu.de/en/themen/international/laender/kasachstan//12193.html

Қосымша ақпараттар мына веб-сайттарда:

Киіктерді қорғау альянсы:
http://www.saiga-conservation.com/saiga_news.html
(қазақ, орыс, ағылшын, өзбек және қытай тілдерінде)

Жабайы табиғат қорғау орталығы:
http://saigak.biodiversity.ru/ *(орыс және ағылшын тілдерінде)*

Қазақстан биоалуантүрлілікті сақтау ассоциациясы (ҚБСА):
www.acbk.kz *(қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде)*

Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігі Орман және аңшылық шаруашылығының комитеті:
www.minagri.gov.kz; www.fhc.kz; www.oopt.kz *(қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде)*

"Анимастер" студиясы:
www.saiga.kz *(қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде)*

Табиғатты аялайық!

ISBN 978-601-80260-0-3

Комикс ЖК "Heipress" баспаханасында басылды
Мекенжайы: Астана қ., Бейбітшілік көшесі, 25 үй. тел: 8 (7172) 45 70 36
Таралымы - 1000 дана. Келісім-шарт №1 30.03.2012 ж.